

Frihet til fritid på Folkemuseet

OSLO: «Fritiden skal ikke slås ihjel! Den skal fylles med liv!». Slik lød oppfordringen på en arbeiderplakat, en del av utstillingen «Fritidsbilder» som nå åpner på Norsk Folkemuseum. Det er som å gå inn i et album – der et par av bildene også er blitt levende.

■ GITTE JOHANNESSEN

Nærmere bestemt en telttur med sykkel til Valdres i 1948 – der det originale teltet er bevart, sammen med svart/hvitt-bildene av de to nyforlovedes første store ekspedisjon.

Telt-tablået representerer friluftslivet, som tilsynelatende er så viktig for nordmenn flest. I alle fall setter mange fremdeles likhetstegn mellom fritid og friluftsliv. Men bylivet er ikke glemt: Her er Teddy's Soft Bar anno 1958 gjenskapt, med saftjetmaskin, Wurlitzer jukeboks og bardisk med milkshake-kraner. Teddy's eksisterer faktisk i beste velgående, i Brugata i Oslo.

Mye av fritiden ble selvsagt tilbragt i hjemmet, det må heller ikke glemmes, og et autentisk stueinteriør fra sent femtital er på plass. Komplette med Maskot reiseradio, negerdame, vridde lampetter med nylon-skjerm og flammehjerkbokhylle.

Naturligvis er det alle de kostelige bildene, med tilhørende albumtekster. Her er bilturen i 1965 til bestefar i Troms, en folkevognboble lastet til randen – og overnatting i telt underveis. Her er sangkoret Lærken, idrettsforeningen med de staute karer og teaterklubben. Videoopptak av gamle «Filmavisen» skal også rulle og gå kontinuerlig.

Fritid målet?

Hva er egentlig fritid? Hvordan utviklet fritidsbegrepet seg? «Albumet» viser hva som skjedde i fritiden – fra mellomkrigstiden og opp mot våre dager. For siden siste krig har det skjedd en eksplosiv økning i utnyttelsen av fritimene og -dagene våre. De opptar oss mer enn noensinne.

– I dag står livsstilen sentralt. Det er i fritiden du viser hvem du er. For noen er arbeid middelet til å nå målene du har for fritiden. For andre er det tvert om; som ham som spiller golf med en forretningsforbindelse, sier Morten Bing. Han er ansvarlig for utstillingen, som springer ut fra et prosjekt ved Universitetet i Oslo kalt «Fritidsmentalitetens betydning for dagliglivets kultur». Etnologistudenter og -forskere tok for seg ulike former for fritidsbruk.

Nå kan endel av resultatene altså beskues på Folkemuseet på Bygdøy i Oslo fra 7. mars og ut sesongen. Det blir en vandring gjennom tiårene, der gjennkjennende humring nok vil høres.

8-timers dag

Utviklingen av fritid har vært

Kaffefri. Mye av fritiden ble brukt i hjemmet. Her har husmødrene samlet seg til kaffe, sier Morten Bing, og poserer med tidsriktig lampe, radio og møblement fra sent femtital.

en lang marsj. Før i tiden var det ikke noe som het fritid, da løp arbeid og hvile over i hverandre. De første «fritidsutøvere» her i landet var nok engelskmennene i forrige århundre – lakselordene som fisket for moro skyld.

– Da 8-timersdagen ble innført i 1919, begynte fritidsbegrepet å utvikle seg. Først snakket man om frihet fra arbeidet. Så om fritid til å gjøre

noe annet. Derfor gikk søndagen fra helligdag til fridag. Det ble en kulturkamp, både i arbeiderklasse og borgerskap: Fritiden skulle brukes til noe fornuftig. Mens arbeiderne samlet seg i fellesskapet på feriehem, var borgerskapets idealferie ensomheten på vida, forteller Bing.

Men etterhvert ble familielivet satt i sentrum. Selv i arbeidernes ferieinstitusjoner.

– Om sommeren byttet kvinnene ut sine trange østskantkjøkken med et digert felleskjøkken på feriehemmet. Der stod de, med hver sin rødsprimpus og en halvmeters benkeplass – «så tett at vi nesten ikke kunne puste» – og laget mat til sine. Den ble spist rundt langbord, men familiene hadde egen voksdug! Men selve fellesskapet betød så mye, at kvinnene stortrivedes,

sier guiden vår rundt i «albumet».

Fritidsarbeid ble viktig. Hadde man hytte, puslet man med småarbeid i og rundt den. Eller kanskje man hadde kjellerbod med lite snekkerverksted. Poenget var at denne formen for arbeid styrte man selv – uten noen andre til å bestemme!